

(המשך מעמוד 21)

זמן לשירות הביטחון לחקור בדבר זהות מדליפיו של גולן. הטלפון הפרטי שלו וסלפון מערכת הארץ בירושלים היו נתונים להאזנה מתמדת. כן ניסו לעקוב אחרי פגיונותיו של גולן עם אישי המדינה בכירים. הן לראשי הממשלה והן לשירות הביטחון ברור לחלוטין כי המדליף של גולן היה אישיות בכירה ביותר.

הש. ב. פועל

ירות הביטחון אף הגדיל לעשות. והרכיב רשימה של חשודים. רשימה זו זהה לרשימת האישים שהשתתפו במשא ומתן בצורה זו או אחרת.

הרשימה האזנה על: הטלפונים של שר החוץ לשעבר אבא אבן; מי שהיה יושב ראש המישלחה לשיחות הקילומטר ה-101 אהרון ("אהלה") יריב; סגן-ראש הממשלה יגאל אלון; ראש הממשלה לשעבר גולה מאיר; שר הביטחון שיעבר מאה דיין; אפי אברון; שימחה דיניץ. שגריר ישראל בארצות הברית. היה תחת עיקוב בעת ביקורו בארצות הברית.

בפגישה מצומצמת שהתקיימה אחרי הפגישה הרחבה יותר עם השירים, ואשר בה השתתפו אחדים מהמקורבים לרבין ולשר הביטחון שמעון פרס, גילה רבין במי הוא חושד מתוך רשימת החשודים שהורכבה. הוא גם טען כי ידרוש את העמדת המדליף לדיון. לפי חוקי החירות הנוגעים לפגיעה בביטחון המדינה.

רבין הודיע, כי אם לא ימוצו כל ההליכים נגד מי ששירות הביטחון יצביע עליו כאי שם, ולא חשבו מה הינו או מה היה מעמדו, הוא יפטור מתפקידו.

הבעייה השנייה שהרגיזה את רבין טמנה במערכת היחסים האישית שבין ראש הממשלה לרבין מתי גולן עצמו.

כאשר הוגלו שמות מועמדים שונים לתפקיד ראש הממשלה, היה גולן הראשון שהעלה את שמו של יצחק רבין כמועמד לתפקיד ואף תמך בו. אולם תמיכה זו ברבין החזיקה מעמד בדיוק ארבעה חודשים מיום בחירתו של ראש הממשלה לכהונתו. גולן הפך חלוץ העיתונאים החוקקים את יצחק רבין, והיחסים ביניהם התהדרדו. הפכו מתוחים ביותר. באחת משיוחותיהם שאר תן ערך ראש הממשלה לפני כמה חודשים לכתבים המדיניים, הוא התפרץ על גולן בגסות רוחו, והעליכו לפני שאר הכתבים. ביום השלישי שעבר התפרסמה בהארץ רשימה של גולן, תחת הכותרת ציר קאזיר וושינגטון, בה לעג בגלוי לראש הממשלה, ותאיר אותו כאישיות חלשה והרת-אסון. ביום הרביעי בשבוע שעבר, למחרת פירסום המאמר, קם גולן לביטחון הצנוורה בתל-אביב, שם הודיע לו כי סיפרו נאסר לפירסום — במלואו.

אולטימטום לכתב

אולם לא רק איסור פירסום הוטל על ה"ספר. גולן, שלקח כאותו יום את ההעתק שגשאר בהוצאת הספרים שעמדה להוציא את הספר, זמורה ביהודה-מזרח, נדרש על-ידי הביטחון להעביר לידיו את כל עותקי כתב-היד שגשאר ברשותו, וכן כל רשימה שנמצאה בידו, והקשורה בחומר של הספר. לגולן ניתן אולטימטום, כי אם לא יעביר את החומר לשליטנות עד למחרת היום בשעה 9.00 בבוקר, הוא ייעצר.

גולן נדהם מהסיבוגן הקטף של הצנוורה. הוא נדהם עוד יותר, כאשר נודע לו מאוחר יותר על התערבות היועץ-המשפטי-לממשלה בענייניו שלו, ועל המגעים בין ראש הממשלה והשירים, לבין ראש הממשלה וחברי-הכנסת, ביחס לספר שלו.

לפני הודעת הצנוורה, לא פנה אל גולן איש כדי לנסות לשכנעו בנזק שיביא פירסום החלקים ה"מסוכנים" בסיפרו, איש לא ביקש ממנו להוציא קטעים מהספר, ואיש לא טרח לבקשו לדחות את הוצאת הספר. ראש הממשלה יצחק רבין החליט ללכת נגד גולן ביד קשה, כשהוא דורש בדרוכו כל פיסקה בחוק הישראלי והבינלאומי, הנוגעת לחופש העיתונות והביטוי.

למחרת היום עשה גולן מיספר פעולות. ראשית, הוא החזיר להוצאת הספרים את המיקדמה בסך 1000 לירות שאותה קיבל מהם. הוא נועץ בעורכי עיתונו ובראשם גרשון שוקן, ועם עורכי-דיון שהעיתון העמיד לרשותו, והודיע לצנוורה כי הוא עדיין שוקל אם לתת להם את החומר המבוקש. רבין, שקיבל דיווח על סירובו

ניסיון ההשתקה

בינתיים אף קיבלנו הודעה כי איש שירות הביטחון נישלה לביתה-הפרנס בו מודסס העולם הזה כדי לפקח ולשמור שלא נדפס אף מילה שלא אושרה על-ידי הצנוורה.

רק כעבור מיספר שעות קיבלנו חזרה את החומר מהצנוורה. ידוע לנו כי הוא הועבר לדרגים גבוהים הרבה מעל הצנן, וידוע לנו כי ראש הממשלה היועץ המשפטי מתעניינים אישית בחומר זה. אולם גם החוקים הדקונניים של הצנן וורה לא עמדו לה הפעם. הצנוורה, רבין ושגור ידעו, כי אם הם יפסלו כתבות אלה, אנו ניפנה לבית-המשפט-הגבוה לצדק, נוכיח את שירות ליבה של הצנן וורה וניכנה. לצנוורה לא היתה ברירה והכתבות אושרו במלואן.

פרשה אפלה

אולם כתבות אלה הדליקו אור אדום אצל ראש הממשלה. הוא ידע כי בעיקר בוח פירסומן הבין המדינה כולה כי עוד פרישת סתימת-פה טובעת במים העכורים של השילטון, אשר איבד כאן כל צלם המוקרטי. היה ברור שעם הופעת העולם הזה ברחובות תל-אביב, ביום השלישי בי ערב, תתפוצץ הפרשה בהד חזק.

כתבי החוץ בארץ, אשר בינתיים נודע גם להם הסיפור, למי במלואו ולמי בחלקו, החלו להעביר ידיעות למערכות עיתונינו, אשר ניפסלו כולן על-ידי הצנן וורה. היה ברור, כמו בפרשיות אחרות, כי אחד מהם יצליח בסופו של דבר להבי ריח את החומר לחו"ל והוא יתפוצץ שם. וכך אכן קרה. ניוירוק טיימס פירסם את הידיעה ביום ג' בבוקר, וזה שימש תמריץ נוסף לרבין לבטל את האפול.

לראש הממשלה, יצחק רבין, נותרו שעות מעטות, עד הופעת העולם הזה או פירסום הפרשה באחד מעיתוני החוץ, לנסות ולהציל את יוקרתו ולטייח את ניסיונותיו לסתום את הפה ולרמוס את אשיות היסוד של הדמוקרטיה בארץ. ביום שני בשעת חצות פירסם דובר צה"ל, אחי שקיבל הוראה לכך מראש הממשלה, הודעה קצרה, "בעיקבות אלה" אשר מסרה כי ספר אותו הגיש מתי גולן ל-צנוורה, אשר היה בו חומר סודי וסודי ביותר ואשר פירסומו עלול היה לפגוע בביטחון המדינה. נפסל על-ידי הצנוורה. העולם הזה לא זכה להיות הראשון שיפרסם את הידיעה, אולם די לנו בכך שהכתבתו של ראש הממשלה הוציא לאור פרשה אפלה, אשר הקשר בינה לביטחון המדינה לא קיים כלל ואשר שמירתה בי סוד היתה משתתת את האינטרסים הפרי לייטיים שלו עצמו, מבלי להתחשב כלל בעקרונות האלמנטריים של מיסטר דמוקרטיות.

העולם הזה

פרשת ווטרגייט הפכה סמל למאות ואלפי מיקרים שבהם פירסמו עיתונים אמריקאיים דברים אשר נחשבו כסודות לאומיים במדינתנו. דנינות אמריקאית, ומעולם לא סירב איש לשבת עם האמריקאים בגלל סיבה זו. לא הם אלה שיסרבו לשוחח ולנהל משא-ומתן בגלל החשש שמא ידלוף משהו החוצה.

אך חמורה מכל הסכמתם של השירים וחברי-הכנסת לדרישתו של רבין ושל חיו"ר עץ המשפטי להטיל סורו, לאיים במאסר ובמישפט על עיתונאי המעז להטיח ביקורת בשילטונו של רבין, חמור מכל השמוש בדגלי-הביטחון, כדי להטיל צנוורה פוליטית על ספר שבינו לבין גושא הביטחון אין כל קשר.

אם אומנם יצליחו רבין, שריו והיועץ-המשפטי-לממשלה במיקרה זה של גולן, פתוחה בפניהם הדרך למנוע כל פירסום וכל ביקורת על שילטונם בכל עתונו, ועל כל אדם, ולהפוך את ישראל מדינה בעלת מיסטר טוטאליטארי, כמו בארצות הנחית שלות ביותר שמאחרי מסך-הברזל.

וטרור על עיתונאים, כשרבין לא מהסס כלל להשתמש בחוקי הוד מלכותו, מלך בריטניה הדולה, שנישאר ירושה מתקופת השילטון הזר בארץ, לאיים על עיתונאים במאסר, להפעיל צנוורה ביטחוני ניה בנושאים פוליטיים ולהפעיל את שירות הביטחון הכללי, מוסד אשר הוקם למילחמה במרגלים ובוגדים, כדי לשרת את צרכיו הפוליטיים-אישיים.

כשהיה ברור לנו כי העיתונות היומית כולה נרתמה לקשר השתיקה, כי חברי הכנסת מכל הסיעות עברו לדום ברגע שנאמרה מילת הקסם, "ביטחון המדינה" ולא השתמשו בחובה שניתנה להם על-ידי בוחריהם כדי להגן על הדמוקרטיה בי מדינת ישראל, ידענו שמוטל עלינו לפורץ את הפרשה, לשבור את קשר השתיקה ולהפסיק את השתוללותו של יצחק רבין. ביום ראשון בבוקר, אחרי שאספנו את כל הפרטים הקשורים בספר ובפרשה, הוגי שהכתבה לצנוורה, כעבור מיספר שעות טילפן הצנוורה לעורך העולם הזה אורי אבנרי והומין אותו לשעה 2.30 אחר הצהריים למישרדו. הזמנה זו היתה די תמוהה בנינינו. בדרך כלל מעביר הצנוורה חזרה את החומר שנישלח אליו דרך שליח ה"מערכת, בין אם הוא אושר ובין אם הוא ניפסל.

בשעה הנקובה הגיעו למישרדו הצנן וורה אורי אבנרי, אלי תבור ויוסי ינאי. נוסף לצנוורה נוכח בפגישה סגנו, קצין בדרגת רביסון.

ללא מילים הצנוורה הגיש לנו הצנוורה את הכתבה שהיא פסולה מהאות הראשונה בה עד המילה האחרונה. אחר-כך החל טכס מזוהר. הצנוורה שלף ממגירתו ספר והקריא לנו במלואם את חוקי החירות הקשורים בצנוורה ובפירסומים. החוקים אותם הקריא לנו הצנוורה מתפרסמים בי עמוד 19 בגיליון זה.

רק אחרי שניפסדנו מהצנוורה הבנו את פשר טכס האזהרה כמישרדו הצנוורה. הצנן וורה רצה להקריא לנו את החוק בנוכחות עדים, כדי שלא נוכל לטעון שלא הוזהרו.

למחרת בבוקר הגיעו למערכת שני חיי-לים, שליחי הצנוורה, בידם מיכתב תחום על ידו, "המסכם" את השיחה והטכס שניערכו ביום הקודם, הכל לפי הפרוטוקול. גזירת הצנוורה הפכה את החלטתנו לפרץ את הפרשה, או לפחות להביא לידי-עת הציבור שימתבל עסק-בייש חדש, לחנושה הרבה יותר. בגלל מיגבלות הצנן וורה נכתבו במערכת שלוש כתבות סודיות, האחת על פיטפוטיו של הנרי קיי סינגר, השנייה על השתוללותו של יצחק רבין, כתבה אשר סקרה אף מצבים דומים בתקופת מנגנון החושך של בן-גוריון ואיסר הראל ואילו השלישית על מתי גולן, יחסיו עם ראש הממשלה, קשריו הטובים בצמרת, מדליפיו והפרשות אותן הוא פוצץ.

הבהרנו היטב לצנוורה כי כתבות אלה היא לא תוכל לפסול משום שאין להן כל נגיעה לחומר ביטחוני. לסיפרו של גולן או ליחסי החוץ של ישראל.

בבוקרו של היום הרביעי האחרון הגיעה לידיו של יוסי ינאי ידיעה אשר הדליקה אצלו אור אדום. נודע לו על ישיבת ממשלה סודית שנערכה באותו בוקר. לינאי נודע כי השירים שהוזמנו לישיבה קיבלו הוראה שלא לבוא במכוניותיהם הפרטיות, כדי שעיתונאים שיעברו במיקרה ליד הבניין לא ידעו על קיום הי-פגישה.

ינאי שהה באותו בוקר בבניין הכנסת בירושלים, כשהוא אוסף פרט לפרט, התי-ברר לו כי נושא הפגישה היה ספר, אותו כתב סופרו המדיני של הארץ מתי גולן, אשר הצנוורה פסלה אותו על פי הוראתו של רבין.

בשעת הצהריים ניקרא חברי ועדת החוקי-הביטחון לישיבה שלא מן המניין, בה השתתף גם ראש הממשלה, כדי לדון בפרשה זו. ואילו בשעות אחר הצהריים אסף יצחק רבין את ועדת העורכים. לעורכי העיתונים היומים הוא סיפר כי הצנוורה פסלה את ספרו של גולן.

פרוץ מילחמת יום הכיפורים ועד אחרי חתימת הסכמי ההפדה עם מצרים וסוריה. לדברי רבין, עלול פירסום הספר לגרום נזק

וכי יש בו פרטים סודיים וסודיים ביותר, אשר פירסומם יפגע בביטחון המדינה. ראש הממשלה ביקש מעורכי העיתונים שלא פרסמו את הסיפור ולו ברמז, וכפי שנוהגת תמיד ועדת העורכים, הם הסכימו מייד לקיים קשר שתיקה מוחלט בי נושא זה.

צנוור מאיים

בועדת העורכים חברים רק עורכי העיתונים היומיים. עורכי העולם הזה אינם חברים בה. אותה פגישה נמשלה השאלה: "ומה יהיה אם העולם הזה יפרסם זאת?" והתשובה שניתנה: "אנחנו נימנע ממנו את הפירסום". עם הודעת השילטונות למתי גולן על פסי-לת סיפרו, הוא נידרש, תחת איום מאסר על פי תקנות החירות והגסטפויות, להפסיק בידי הצנוורה את כל עותקי כתב-היד הנמצאים בידו וכן כל פרוטוקול ומי-מך הקשורים בספר, דרישה אשר מעולם לא הועלתה בצורה זו כנגד עיתונאי או סופר.

ככל שאספנו יותר פרטים, הן על תוכן הספר, פרשת פסילתו ויצירת קשר ההשתיקה המוחלט סביבו, היה ברור למערכת העולם הזה כי עלינו לשבור קשר זה. היה ברור לנו כי ראש הממשלה איבד את עשתונותו, הפעיל אוימי סורו, כדי שירות הביטחון ואת חוקי החירות כדי למנוע פירסומם של פרשה פוליטית, אשר אינה קשורה כלל וכלל לביטחון המדינה, רק כדי לשמור על שילטונו ושילטון ממשלתו.

ידענו כי אם יצליח יצחק רבין במזוי-מתו, יפתח שער רחב להפעלת דיכוי

של גולן להחזיר את החומר, נבהל במיקר צת, והורה לצנוורה לתת לגולן ארכה עד למחרת, יום שישי, בשעה 12.00 בעהריים. בינתיים גילו עורכי-הדיון של גולן, כי קיים חוק המחייב אותו לתת לצנוורה כל חומר שנדרש ממנו, הם הסכימו להעביר את החומר לצנוורה, בתנאי שהיועץ-המשפטי-לממשלה יתן לגולן התחייבות בכתב כי הוא לא ייעצר בגלל הספר, וכי הספר יועמד לרשותו ולרשות עורכי-הדיון שלו, אם הם יחליטו לפתוח במאבק מישפט נגד הצנוורה כדי לאפשר את הוצאת הספר. לאחר שהיועץ-המשפטי לממשלה התי-חייב בכתב, הביא גולן את החומר לצנוורה.

חרור נגד עיתונאים

מיחמת רבין בגולן מעוררת מחשבות חמורות ביותר, לגבי כשירותם של אישים שונים במדינה, לגבי שמירת חוקי-היסוד של חופש-העיתונות וחופש הביטוי, ולגבי פוליטיציזיה של שירות הביטחון-הכללי.